

LIBER PRIMVS

aut qui in causarum theoria de sensu & sensibili dicitur: suo loco in historiis post animalium essentiam: Pars ea correspondet qua in posteriori parte quarti libri sic scribitur (Partes animalium interiores exterioresque generatim tum propriae tum communes ita se habent. nunc de sensibus differendum est). ei uero libro qui de somno & uigilia in causarum contemplatione ponitur: ea quoque sibi congruit pars in qua circa finem quarti libri de historiis post sensum sic scribitur (De somno & uigilia animalium nulla quaestiois obscuritas est). Caeterum ei qui est de motu in communi in causarum theoria positus: nihil in historiis determinate correspondet. Huic autem epilogo totius primae partis quae est de animalium essentia ac operationibus animalium propinquis generaliter in fine ultimi libri illius primae partis quae est de causa motus in communi debito loco posito, illa aduersatur littera quae in fine libri de partibus animalium sic inuenitur (Sed de partibus animalium quae ob causam quaeque sunt dictum iam est per omnia animalium genera, quae cum explicata sint sequitur ut de generationibus ipsorum differamus). Cuius contradictionis ueritas in posterioribus declarabitur, his expeditis ad secundam partem quae est de animalium generatione accedamus.

Ordo particularis secundae partis methodi de animalibus & est liber de generatione animalium. Caput XI.

Secunda pars methodi de animalibus est eorum generatio, nam essentia materiae quae sunt partes & forma quae est anima continet: generatio autem est tanquam efficiens causa quare necesse fuit de ipsa tractare generatione: tanquam de causa quomodo mouete: de qua primo de generatione: postquam de materiali formali ac finali causa se prius tractasse dixerit: tractanda ipostere exponens subdit. Restat ut de partibus quae ad generationem pertinent differamus, de quibus nihil adhuc definitum est, atque etiam de causa mouete quam sit sed de ea ipsa causa considerate: idem quodammodo est atque de generatione cuiusque agere). Haec pars secunda unum habet librum: quod de animalium generatione dicitur, qui incipit (Cum de caeteris animalium partibus tum summatim tum singulatim &c.) in quinque diuisum uolumina, in quibus quicquid tractat ad animalium generationem & alimētum quoquomodo referri debet. Ordo autem eius est, quoniam ad eum mox sequitur qui de causa motus animalium in comuni nuncupatur. Post essentiam enim & essentiae propinquas operationes: in genere pertractatas: quarum ultima est motus: generatio ipsa uti superius probatum est sequi debet. Hoc quoque eo approbatur testimonio quo in principio quinti de generatione sic scribitur) Etenim ut in initio disputationis nostrae dictum est: non quia tale quid gignitur quodque ideo tale quid est scilicet in his quae istatura definita & certa naturae sunt opera: Sed potius quia tale est. Idcirco tale & gignitur. Substantiam enim generatio sequitur: & substantiae gratia est non ipsa: generationem). Huic ordini testimonium quoque dat epilogus in fine de motu animalium superscriptus: quo scribitur. (De partibus igitur cuiusque animalium: & de anima adhuc autem & de sensu: & memoria & somno: & communi motu: diximus causas reliquum autem de generatione dicere). his etiam congruit ordo eorum quae in historiis disposita sunt, nam post partes ipsas: post sensum & somnum: praetermissa anima memoria & communi motu de quibus nihil in historiis determinati agitur: de generatione animalium in principio quinti agere incepit. Illis, nam quae in quarta continentur parte in quatuor de historiis iam expeditis: in quinto iam ad animalium generationem quae est secunda pars debite transiit: Sic et Theophrastus de plantis scribens, Aristotelis praepceptoris sui obseruatissime doctrinae animalium uestigia sequens: post plantarum substantiam: substantiae quae affectiones: in his quae de historiis plantarum ad generationem secundo loco processum fecit. Et haec sufficienter de ordine secundae partis methodi de animalibus quae unicuique habet librum in quinque diuisum uolumina, scilicet de generatione animalium: dicta sunt quae in superioribus ac inferioribus plura & dicta & dicenda sunt quae praefato huius secundae partis ordini prohibent testimonia. Nunc uero de tertia parte methodi de animalibus quae est uita & mors cum sibi cognatis disputandum, est. Si prius tamen admonuero quod littera in fine de partibus superioribus dictis contraria: nullam in se habeat ueritatem: imo falsa uel uiciata fuit: ueluti patet in superioribus: in posterioribus uero completius demonstraturi sumus.

Quod cognitio quae est de uita & morte & his cognatis est tertia pars totius methodi de animalibus. Caput XII.

Tertia pars methodi de animalibus est uita cum morte eiusdemque cognata, prior est enim animalium essentia post hoc per generationem quae est animae participatio nutritiue in calido animali: esse habent animalia, cum quo uita quae est eius mensura comes fit, quam uitam per diuersos trahunt status, nunc longam nunc breuiorem: nunc iuuenes nunc senes: refrigerium a continente in uitae conseruatione capientes: nunc sani nunc aegri. Tandem post uitae huius naufragia plurima: morimur omnes. Haec tertia pars in eo operationum consistit genere: quae non animali propriae aut propinquae: sed remotae magis sunt. Remotas, nam ab animali eas dicimus quoniam pluribus quae sunt animalia, scilicet uiuentibus omnibus conueniunt, quae sunt uita & mors, iuuetus & senectus, langor & sanitas inspiratio autem & expiratio licet solis: non tamen omnibus conueniunt animalibus. Et cum in superioribus dixerimus duo esse operationum genera: unum essentiae propinquum: alterum ab ea remotum: ex quibus quatuor Aristoteles in libro de sensu & sensibili traxerat coniuga nunc dicimus quod par unum illoque de propinquo trahitur genere, scilicet somnus & uigilia, tria uero reliqua paria de secundo operationum dicimus fore genere, scilicet de remotioribus. Dicimus igitur quod haec tertia pars quae est totius methodi de animalibus ultima: de solis est animalium operationibus non propinquis quae sunt tria coniuga: a sola natura proficiunt, scilicet uita & mors, iuuetus & senectus, inspiratio & expiratio, quae uuum aliud quoque contrariumque par in natura sit animalium: quod non inter ista sed potius post ista computari debet, quae sunt langor & sanitas, quae quidem & si uitae sint status & ante mortem in natura eueniant: non propter hoc ante necis tractatum de uis pertractari debet, cum iam uti diximus naturae limites claudat, & saltu quodam post eas res quae a sola fiunt natura: inter naturam & arte inter physicum & medicum: artificem: cum utriusque sint operum tanquam coterminae se accomodent, de quoque ordine plura in inferioribus dicenda sunt. Ordo huius tertiae partis ad praecedentes his est approbatur testimonium. In octauo, nam de historiis animalium in principio sic scriptum reperitur (Generatio & reliqua animalium natura ita se habet actiones autem & uitae pro moribus uictuque differunt). Nam expeditis partibus & operationibus propinquis in quatuor primis libris: expedita est animalium generatio in quinto sexto & septimo: quae est secundi methodi de animalibus pars: mox in octauo uitam uitaeque cognata aggeditur: quae sub tertia constituitur parte talis ergo historiae cum

LIBER PRIMVS

causarū cōtēplatiōe cōgruētia: rectū nobis ostēdit p̄fatū illius tertiæ ptis esse locū. Hūc ēt ordinē sequutus est Theofrastus in plātis dicēs: ac dicēda proponens. (Plantarū differentias reliquāq; naturā ex partibus affectionibus: generationibus: uitāq; petere oportet). In primo. n. historiāq; libro historias partiū ac passionū in scūdo & tertio generationē. in quarto uero de uita arborū uitāq; cognatis Arist. de aīalibus imitans ordinē determinauit & rōnabiliter. quoniā animalīū peritia doctrinā plantarum ē exemplar: Hoc etiam a posteriorū ordine p̄bari potest. Nam liber de uita & morte ī tota methodo eorū q̄ de aīalibus a sola natura fiūt: postremus est. post hūc uero ille cōsequit̄ qui est de lāgore & sanitate ut inferius p̄babit̄ sed ante eū mox p̄cedit ille q̄ de īspiratiōe dicit̄. ante quē ille qui de iuuetute & senectute antequē ille q̄ de cā lōgitudinis ac breuitatis uitā: uti p̄batū ē. ergo totū hoc. s. libri quinq; in q̄bus uita cū morte & iis cognata tractant̄ generationē sequi debēt. Quod aut̄ ille q̄ est de uita & morte inter ea q̄ a nā sola cōdunt̄ ultimus sit quod assumptū fuerat: ex iis quā ī fine eius libri q̄ de lōgitudine uitā scribunt̄: demonstratū est: ubi scriptū sic reperit̄. (Nūc aut̄ de aliis aīalibus dicta est cā de magnitudine uitā & de uitā breuitate. Reliquū at̄ nobis cōsiderare de iuuetute & senectute & uita & morte. iis .n. determinatis finē utiq; habebit̄ q̄ de animalibus methodus). Respōdentia etiā horū ad ea quā in historiis uti diximus: hūc approbat ordinē. Nā libro de partibus tres fere primi historiarū libri & quarti maior pars: suo loco correspondēt. residua quarti pars libris de operationibus. s. de sensu & somno cōgruit. uti superius dictū est. libro uero de generatione: quintus sextus ac septimus historiarum correspondēt libri. libri uero quinq; tertiam occupātes partē: Dico aut̄ illos qui sunt de uita ac uitā cognatis cum morte quā a sola fiunt natura: simul post hos appposito langore & sanitate: inter physicum & medicum medio cōtermino: octauo libro historiarum pro maiori parte correspondēt. Præterea ordo præfatus: ī libro de morte & uita nobis demonstrat̄ nam cū plurimum cās inquisiisset. i. causas generationis aīaliū in libro de generatione: cās etiā uitā ac mortis & sibi cognatorum in aliis nundum tamen ea diffiniuisset: ea iam diffinire curans tandem in libro de morte ait. (Generatio quidē igitur est prima participatio in calido nutritiua animæ). Ecce generationē primo (Vita uero māsio huius: iuuetus autem est primæ particulæ refrigeratiuæ augmentatio. Senectus autem huius detrimētum). Quāuis enim in libro de generatione & libro de lōgitudine uitā & de iuuetute & senectute plurima de ipsa generatione & aliis digessisset principia: plurimasque causas ac generationis species diuersitatesque pertractasset: non tamen in eorundem propriis ac singulis libris substantiam prædictorum scilicet generationis: uitā: iuuetutis & senectutis nūdū definiuit. Sed hoc ad calcē oīum. s. usq; ad librū de uita & morte distulit. ipoc; ordie quo ea seriatim ī suis p̄tractauit libris: eo ēt ipsamet rōnabiliter definiuit. Primo. s. generationem. Secundo uitam. Tertio iuuetutē & senectutē: ut mox patuit. Rōnabiliter aut̄ illuc usq; dictorū diffinitiones distulit. quoniā cū ab eisdem fierēt principis aliquo modo diuerso sumptis: necessum fuit in eodē loco definire. Fiūt enim a duobus potissime scilicet ab anima nutritiua. & a naturali calore. Cæterę generatio fit cum anima dicta ī calido participatur: uita dū ea in eodē conseruat̄ & manet. iuuetus dū calor ille augeat̄ senectus dū diminuit̄. Cū igit̄ eisdē fiāt principis: ultimū locū suæ diffinitiones: ut oīa simul diffinirēt: expectare debuere. Ad hæc quoq; approbāda accedit p̄dictorū epilogus ī libro de uita & morte positus uidelicet. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors. & p̄pter quas cās erūt aīalibus: dictū ē). nō enim ī hoc libello ea collegisset q̄ de generatiōe aīalium tradūtur: nisi post generationē uita ac mors & eorū cognata ī ordie sequerēt. Necessē. n. fuerat ī hoc cōi epologo: in quo ea quā de uita & morte ac sibi cognatis: de quibus erat præsens intentio colligebantur: cum iis etiam de generatiōe colligere potissime: quoniā de ea ḡnatiōe nec ī fine libri q̄nti de ḡnatiōe nec alibi ḡnialis ulla scā fuerat collectō: sed particularis potius de dētibus & materiæ passiōib; generalē de ḡnatiōe epilogū post diffinitionē suā tractandā cū uita & morte: reseruās. Quare expedita generatiōe & uitā cognatis: expedita penitus uita & morte: tam p̄ eorū causas q̄ p̄ eorū diffinitiones: tandē ī fine oīum oīa epilogans & colligens dixit. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors. & p̄pter quas causas erūt aīalibus: dictū est) Quod. n. epilogus iste librū de aīalium generatiōe apprhēdat: p̄ illam cognoscat̄ particulam qua scriptū est. (Et p̄pter quas causas erūt aīalibus). Nō enim ī hoc libello qui est de uita & morte: neq; in aliis ab eo q̄ de generatiōe: cās ipius generatiōis: licet forte causas mortis & uitā: pertractatas inuenimus. Sed eas cās generatiōis ī libro de generatiōe aīalium q̄sq; inueniet. Si igit̄ ī hoc epologo ī libello de morte & uita factō: colligit ea quā ī libro de aīalium generatiōe tractata sunt: euidenter nobis ostendit̄ q̄ generatio ipsa tractata prius fuerat: q̄ uita & mors sibiq; cognata. Quomodo enim illa uerificaret̄ ps qua dicit̄. (Quidq; igit̄ ē generatio & uita & mors & p̄pter q̄s causas erūt aīalibus dictū ē). nisi generatiōis causæ ī libro de aīalium generatiōe prius expeditæ fuissent. nō tamē alibi q̄ ī illo libro generatiōis causæ disputatæ sunt. Ex iis igitur & aliis superioribus clare monstratū est: illā negocii de aīalibus p̄tem: quæ est de uita & morte & earum cognatis: tertiam fore in ordine: & mox sequi debere ad eā quæ de generatione animalium pertractauit in ordine secundam quo cōmuniter ostensō: nunc ad quinq; particulas illius tertiæ partis: qui sunt quinq; libelli singulatim accedamus.

Ordo libri q̄ est de causā lōgitudinis ac breuitatis uitā: & cuiusdā ābiguitatis solutio. Caput XIII

Ita quæ est tertia pars totius methodi de aīalibus pluribus afficit̄: q̄ uitā cognata ab aristotele nūcupatur. Nā quorūdam aīalium longa est. quorūdam breuis de q̄bus Aristoteles causas in uno īquirit libro: de cā lōgitudinis ac breuitatis uitā noīato cuius initiū tale est (De eo aut̄ qd̄ est hæc quidē esse lōge uitā aīalium hæc aut̄ breuis &c.) Ordo aut̄ huius est quoniā primus est inter eos omnes qui de uita & morte ac earū cognatis agunt. mox enim sequit̄ quintū de generatione. in cuius fine talis scribit̄ epilogus (Sed de dentibus cur partim decidāt ac denuo nascent̄ partim nō & omnino quā ob cām fiant dictū est dixi etiā de cæteris memborū affectibus qui non alicuius cā sed necessario eueniāt: & quā ob cām uidelicet eam cui motū tribuimus.) q̄no epilogo cōpleto: qui collegit ea quæ in quinto de generatione aīalium de passionibus materiā cōse-